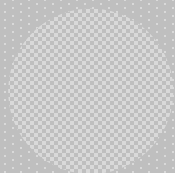

Områdesamarbeid og brakkleggingsområder i havbruk

15. SEPTEMBER 2019

Kine Mari Karlsen, Roy Robertsen, Tonje Osmundsen
og Bjørn Hersoug

Oppdretter Odd Strøm mener den ekstreme algesituasjonen i Nordland og Troms viser behovet for en total beredskapsordning for algeoppblomstring. – Jeg er sikker på at det

finnes ny teknologi som kan brukes i en slik overvåkning. En samordnet beredskapsplan vil gjøre at man kan sette inn effektive tiltak når oppblomstringen først skjer, sier Strøm. Side 4–6

DØD LAKS: Kasse på kasse med døde laks heises opp på kai på landbasen til Northern Lights Salmon i Balteskard i Ser-Troms, etter at dødelige alger har tatt livet av flere hundre tusen laks. FOTO: NORTHERN L

- Algeinvasjon med laksedød er en «vi

Den tragiske situasjonen i Nordland og Troms med alger og laksedød er en «villet» katastrofe der forvaltningen og oppdrettsnæringen ikke har gjort nødvendige grep for å forebygge. Det mener tidligere regiondirektør i Fiskeridirektoratet.

HAVBRUK

Agnar Berg
Bodo

AH Albrigtsen er nå pensjonist. Hans ferietid i direktoratet strekker fra 1971 til 2009. I perioden 1975 til 1998 var fiskerisjef i Trøndelag. Fra 2000 til 2009 var han regiondirektør i Trøndelag.

– Hvis Astafjordbassengene og Ofotfjorden hadde vært i Trøndelag, ville det vært mye mindre oppdrett der enn tilfallet er i nord. Ideelt sett skulle det ikke ha vært oppdrett i hele tatt i

Mye laks gjør at det også produseres enorme mengder næringssalter som igjen algene er «ute etter», sier han.

Næring og forvaltning
Albrigtsen sier at både forvaltningen, lakseoppdretterne og forsikringselskapene burde ha lært av historikken for dette området både når det gjelder sykdom og alger.

For 28 år siden var det en algeoppblomstring i dette området og sommeren 2008 herjet laksesykdommen ILA i Astafjordbassengene.

– Det førte blant annet til at all laks i området måtte opp av sjøen, og lokalitetene ble brakklagt for det igjen ble tillatt å sette ut fisk. Albrigtsen ser at med den historikken som er for området

både når det gjelder alger og fiskehelse, så må både forvaltningen og lakseoppdretterne sette seg ned å lage en plan for tiltak.

Om det var i Trøndelag
Den tidligere regiondirektøren sier at han ikke er i tvil om hva som ville ha gjort i en tilsvarende situasjon i Trøndelag.

– I Trøndelag er mye gjort for å forebygge situasjoner vi nå ser i nord fordi vi så hvor ille det var lenger sør med algeutbrudd på 80-tallet. Næringen og oppdretterne ble enig om å flytte lakse-

lokke mot sykdom og alger vanskelig. Det bør gjøres noe med dette. Kanskje mer samdrift kan være et alternativ. Fylkeskommunen må også på banen fordi de har ansvaret for tildeling av lokaliteter, sier Albrigtsen.

Flytte ut
– Slik jeg ser det er det to saker oppdretterne og forvaltningen i de aktuelle områdene i nord må ta seg en prat om når situasjonen med algeinvasjonen er over. For det første utflytting til mer eksponerte og åpne områder. For det andre er det mange selskaper i område som gjør koordinerende forebyggende tiltak mot sykdom og alger vanskelig. Det bør gjøres noe med dette. Kanskje mer samdrift kan være et alternativ. Fylkeskommunen må også på banen fordi de har ansvaret for tildeling av lokaliteter, sier Albrigtsen.

Albrigtsen sier at han er skeptisk i utgangspunktet til rop om statsstøtte til dem som har lidd store økonomiske tap av algeoppblomstringen fordi den må ses på som nesten en villet katastrofe på grunn av historikk

Mye laks gjør at det også produseres enorme mengder næringssalter som igjen algene er «ute etter», sier han.

Næring og forvaltning

Albrigtsen sier at både forvaltningen, lakseoppdretterne og forsikringselskapene burde ha lært av historikken for dette området både når det gjelder sykdom og alger.

For 28 år siden var det en algeoppblomstring i dette området og sommeren 2008 herjet laksesykdommen ILA i Astafjordbassengene.

“ Ideelt sett skulle det ikke ha vært oppdrett i hele tatt i slike fjordsystemer

Alf Albrigtsen, tidligere regiondirektør i Fiskeridirektoratet

Det førte blant annet til at all laks i området måtte opp av sjøen, og lokalitetene ble brakklagt før det igjen ble tillatt å sette ut fisk.

Albrigtsen ser at med den historikken som er for området

Vi ikke kommentere
– Det er nærmest en unnselig og en ikke har hatt gode bordskaper og verisystemer på plass, sier han. Administrerende direktør Robert Eriksson i Sjømatbedriften har mylig uttalt at det er naturlig at staten gir økonomisk

både når det gjelder alger og fiskehelse, så må både forvaltningen og lakseoppdretterne sette seg ned å lage en plan for tiltak.

Om det var i Trøndelag

Den tidligere regiondirektøren sier at han ikke er i tvil om hva om hva en ville ha gjort i en tilsvarende situasjon i Trøndelag.

– I Trøndelag er mye gjort for å forebygge situasjoner vi nå ser i nord fordi vi så hvor ille det var lenger sør med algeutbrudd på 80-tallet. Næringen og oppdretterne ble enig om å flytte lakse-

lokaltitetene ut fra fjorder og kystnære områder til mer eksponerte områder. Det gjorde blant annet at vi unngikk laksedød ved noen tilfeller med algeoppblomstring på 90-tallet, sier han.

Albrigtsen sier at det optima-

le for de berørte områdene i nord er å tømme dem helt for oppdrettsvirksomhet, men i hvert fall at lakseproduksjonen reduseres kraftig.

Flytte ut

– Slik jeg ser det er det to saker oppdretterne og forvaltningen i de aktuelle områdene i nord må ta seg en prat om når situasjonen med algeinvasjonen er over. For det første utflytting til mer eksponerte og åpne områder. For det andre er det mange selskaper i område som gjør koordinerende forebyggende tiltak mot sykdom og alger vanskelig. Det bør gjøres noe med dette. Kanskje mer samdrift kan være et alternativ. Fylkeskommunen må også på banen fordi de har ansvaret for tildeling av lokaliteter, sier Albrigtsen.

Albrigtsen sier at han er skeptisk i utgangspunktet til rop om statsstøtte til dem som har lidd store økonomiske tap av algeoppblomstringen fordi den må ses på som nesten en villet katastrofe på grunn av historikk

Minst 300 oppdrettsmedarbeidere kan bli permittert

SLAKTERI: Det er særlig slakteriansatte som blir rammet av permittinger i kjøkkaret av algeden i Nordland og Troms. **AVBILDNING: BENT-ARE JENSEN**

Cermaq har sendt ut permitteringsvarsel for fem uker til 56 ansatte på slakteriet i Steigen. Nordlaks vurderer å permittere 100. I tillegg kommer permittinger ved andre bedrifter.

HAVBRUK

en artikkel fra IntraFish.no

Bent-Are Jensen
Bilde

Algekatastrofen i nordre Nordland og Ser-Troms bør seg. Tirsdag ettermiddag sendte Cermaq ut permitteringsvarsel til nesten alle sine ansatte på nye slakterier på Storøysjøen i Steigen. Dette er forskuddsregulering, men vi ser ingen annen utvei, sier kom-

munikasjonsdirektør Lise Bergan i Cermaq til IntraFish. – Kan de ansatte bli permittert for en lengre periode enn fem uker? – Permittingene gjelder i fem uker, sier Bergan på mobil forban høster inn på et møte.

100 kan bli permittert Nordlaks på Stokmarknes i Hadsel kommune i Vesterålen søker på knoppsone. – Permittingene gjelder i fem uker, sier Bergan på mobil forban høster inn på et møte. – Vedlig uteldig Produksjonsjef Sigurd Jacobsen i Nordlaks Produkter poengterer at «dette er en veldig uheldig situasjon» for de ansatte i slakteriet. – De har utvist en enorm fleksibilitet og står på tå for å slakte ut fisk for andre oppdrettere

do siste uke. Blant annet på solvra 17. mai blir de ansatte som er involvert i dette. Det var imponerende å se, men det er talt å jobbe knallhardt i en periode og så rulle ut å stå i uten arbeid i neste periode. Vi jobber hardt nå for å finne løsninger, sier produksjonsjefen i Nordlaks Produkter.

«Nå sier de at 90 prosent av den fisken er død. Da har vi bare jobb for en liten måned» Sektorsjef Ole-Kristian Johansen, daglig leder i IntraFish, sier til IntraFish. Han bekrefter seg over en permitteringsplan som kan bli langvarig. Arbeidene i fiskindustrien har krav på dagginger i 25 uker. I visse løser han at enkelte bedrifter ser ut å ikke kan sende lakst til slakterier før høsten 2020. LO på banen Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NINN) som organiserer fisk i slakteriene, følger nære med på situasjonen. – Vi vil nok ikke bli overvåk av situasjonen før det er gått noen uker. Vi er naturligvis opptatt på hvor mange av medlemmene vi

Bent-Are Jensen

Marine Produkter i Ibestad kommune i Troms, og slakteriene i Årtalvord og det til Solvra i Troms. Brevilv Marine Produkter er eid av lakseprodusentene Northern Lights Salmon og Serroll. De er i fellesskap. Slakteriets daglige leder Ole-Kristian Johansen har sagt til NTB at 22 av disse ansatte allerede er permittert. Desuten de ikke får tak i ny fisk, må nærmere 30 permittere fram til sommeren neste år. Northern Lights Salmon og Serroll i fellesskap hadde sett ut to millioner laks som slakterier skulle jobbe med i åtte måneder fra juni til ut i mars.

– Nå sier de at 90 prosent av den fisken er død. De har vi bare jobb for en liten måned, sier Johansen til Dagbladet Næringsliv. Daglig leder av Northern Lights Salmon, Elisabeth Bultstad, sier til IntraFish at situasjonen er uvelkommen. De to lakseprodusentene har søndrift og 25 ansatte på mønkanten (i tillegg til de 30 på slakteriet). – Vi holdt på å sette ut smolt, men ten ikke sette ut mer enn de ferdig er for høye verdier av algen i sjøen forst, sier hun til IntraFish. – Helt forferdelig Oedferrer i Ibestad, Dag Sigurd Bratting, sier til NRK at situasjonen er helt forferdelig. – Det verste er å måtte permittere folk som har det økonomisk vanskelig for seg. Jeg kjenner på et kjempesvar for arbeidene. Det gjør meg vondt i hjertet at 35 mennesker må gå permittert ut helt år. Det er ikke bra, spesielt overfor barnfamilier. Dette vil også ha store konsekvenser for andre. Nå vurderer han økonomisk krisehjelp til de ansatte som rammes av laksedøden i kommunen, og for eksempel gratis barnehage og SFO. Konsernsjef Lise Ellingsen i

Oppdretterne får bare smuler igjen på lakseforsikringen

Gratunglaks får kun seks millioner kroner tilbake på forsikringen etter at dødsalgen tok livet av laksen i 150 millioner kroner. Alene i DN.no. Bølet på seks millioner kroner tilsvarende bare fire prosent av selgevord Gratunglaks vil fått når laksa ble slaktet.

Enormt verditap for oppdrettsnæringa

– Det blir litt sjablongmessig, men det direkte miljøse tapet (forfall) av framtidig salg, ved. ann.) av algekatastrofen, blir nærmere 2,5 milliarder kroner, sier konsernsjefen i IntraFish. Algen har hittil tatt livet av rundt 13.200 tons laks. Ifølge Fiskeridirektoratets estimater. Giskeøgd har tatt utgangspunkt i etall fiskeriselskaper, som er rundt dette millioner. Det er fisk som aldri vil bli solgt i markedet. Han regner planlagt snittvekst ved slaktning til rundt fem kilo. Det vil sammenlagt si rundt 40.000 tonn rund vekt (WFE). Han regner en gjennomsnittlig selgspris på 64–55 kroner per kilo. Med dette som basis for beregningene, ender summen på mellom 2 og 2,5 milliarder kroner i tapt verdi/tapt selgsinntekt. Han har ikke regnet på indirekte tap, som kommer i tillegg. Mange oppdrettere har sluttet tidligere enn planlagt av frykt for algen, det vil si på lavere snittvekt, for eksempel på 4 kilo i stedet for 5 eller 5,5.

Gisle Øgd

– Det er enormt store egenandeler på forsikringen og store tap. Samtlige oppdrettere har formiddele tap i forhold til forsikringen, sier Gratunglaks-direktør Tore Lundberg til avisen. Årsaken til gjensvar er at oppdretterne ikke forsikrer den vesle selgevord av laksa, men i stedet forsikrer fisken for kostnad ved å produsere laks. – Oppdretterne har justert forsikringspremien i takt med størrelsen på laksa og markedsprisen. De må betale premie per måned som gjensvarer verdien per kilo fisk, sier konsernsjefen i Katt Stødt i Inventura, til DN.no. Tapt tilsvaret gir tapt inntekt. Han påpeker videre de negative ringvirkninger av katastrofen i små lokalmarkeder, der oppdrettsvirksomheten gjerne er hjemmestedsbedriften. Katastrofen rammer ikke bare de ansatte som blir permittert, men også tilknyttede virksomheter i mange lodd, som lavere omsetning på lokalbutikken og færre overnattinger på de lokale hotell eller andre overnattingssteder. – Redusert aktivitet vil lavere hele loka sammenheng, sier Giskeøgd.

Les mer på IntraFish.no

STEIGEN: Cermaqs slakteri på Storøysjøen i Steigen kommune i Nordland. **FOTO: BENT-ARE JENSEN**

FAKTA Algeoppblomstringen

- For knapt tre år siden ble det påpekt at en svangler døde laks ved et oppdrettsanlegg i nordre Nordland.
- Analyser noen dager senere viste at dødsårsaken var alger.
- Det var begynnelsen på algeoppblomstringen i Nordland og Troms.
- Oppdrettslaks som rammes blir kvart av algen.
- Bare to oppdrettere har mistet mellom 13.000 og 14.000 tonn laks.

Ytmark til IntraFish. – Hvis krisen skal dem klan deilig der mangler smolt? – Smolt er en utfordring, men noen har tilgang og ønsker utsett ansett mulig. Derfor har vi behov for smolt og produsere hos andre produsenter, for eksempel om vi kan bruke lokale lokaliteter. – Er det fare for flere permitteringer? – Vi har ennå ikke overvåk, men noen har allerede permittert og andre vurderer situasjonen fortløpende. Algeoppblomstringen er fortsatt uvelkommen. Noen bedrifter har jo mistet hele befolkningen sin i øye. – Hvis du da konsekvensene av algedøden blir? – Fra sommer vil vi finne et system for bedre algeovervåking. Vi trenger bedre dikapaliskaliteter, og vi ønsker å diskutere beredskapsplaner, sier Ytmark. bari.jens@intrafish.no
TE: 95253380

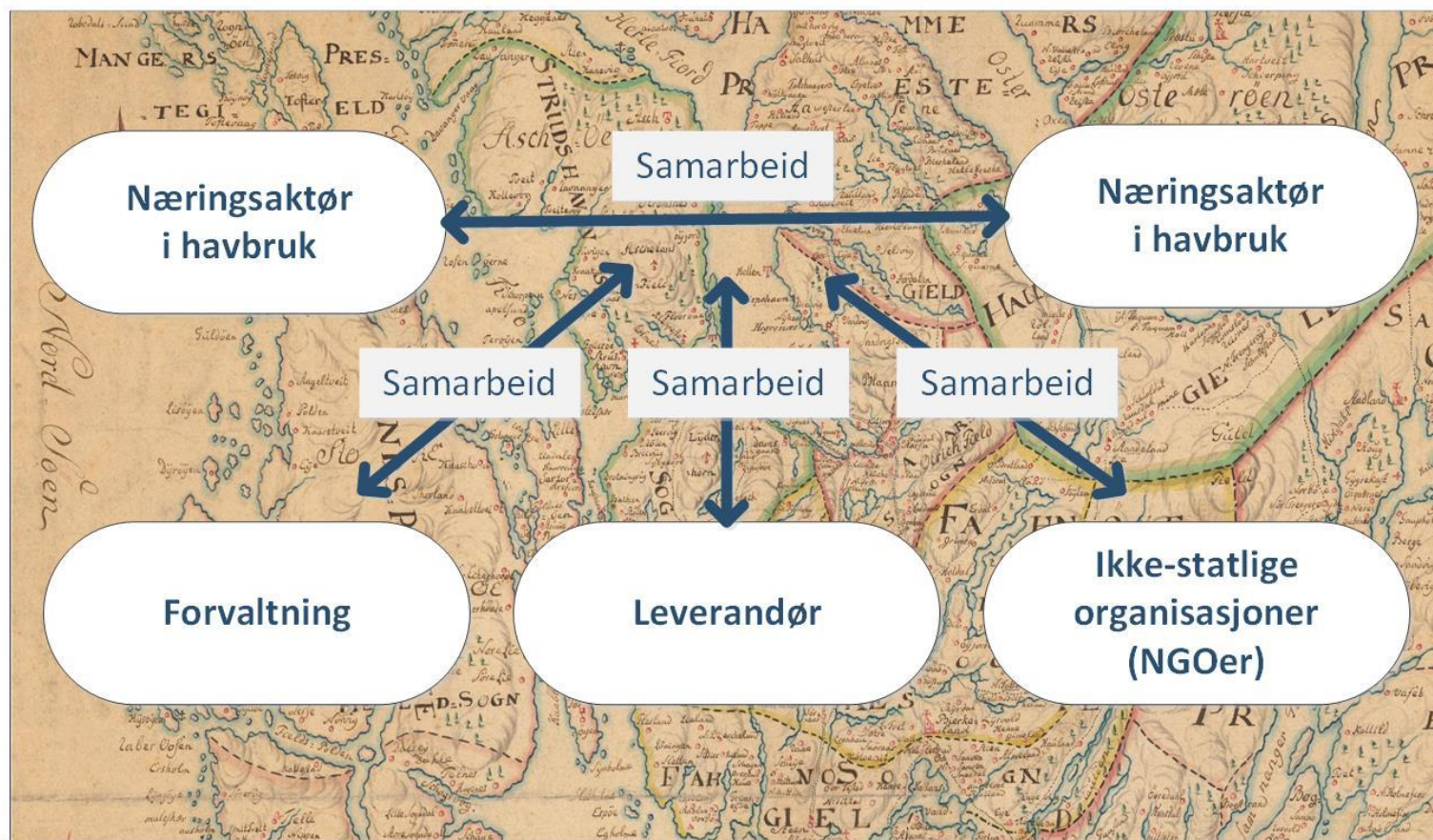

3 hovedaktiviteter

1. Kartlegge ulike områdesamarbeid både de som er lovpålagte og frivillige:
 - identifisere utfordringer med ulike type områdesamarbeid
 - Identifiserer potensialet med et slikt samarbeid
2. Studerer i hvilken grad områdesamarbeidet kan brukes som et produksjonsoptimaliserende tiltak:
 - Kan kostnadene med et områdesamarbeid svare til en forbedret produksjon?
3. Anbefalinger til forbedring/justering av hvordan ulike type områdesamarbeid bør organiseres, struktureres og reguleres

Definisjon områdesamarbeid

Innenfor et geografisk område:

Kilde: Kartverket (S. Thodal) og Nofima

Innledende kartlegging

Innledende kartlegging for å identifisere lovpålagte og frivillig områdesamarbeid – våren 2018:

Gjennomføre
Google-søk

Identifisere krav i
regelverket

Gjennomføre
innledende
spørre-
undersøkelse

Frivillige og lovpålagte områdesamarbeid

Drift

Brakklegging §
Sonesamarbeid §

Fiskehelse, lakselus og sykdom §
Utfisking av rømt oppdrettsfisk §
Villaks
Samdrift og samlokalisering
Transport og service
Smolt
Stamfisk
Slakting
Innkjøp, leie/eie utstyr
Kompetanseutveking/rådgiving

Beredskap

Algeoppblomstring
Rømt oppdrettsfisk
Fiskevelferd
Utbrudd av smittsom sykdom
Akutt forurensing
Brann
Samdrift - beredskapsplan §

Arealforvaltning

Interkommunal kystsoneplan
Marine grunnkart

Strategiarbeid

Regional planstrategi §
Strategiarbeid næringsutvikling
Havbruksstrategi

Spørreundersøkelse

- Utformet spørreskjema – Spørreskjemaet – 2 deler, samt 4 spørsmål om bakgrunn og geografi
- Testet det på personer i næringen
- Norstat gjennomførte spørreundersøkelsen per telefon og web
- Antall informanter 37 oppdrettere

Spørreundersøkelse om samarbeid mellom oppdrettsaktører og forvaltning

Introduksjon:

Vi gjennomfører for tiden en spørreundersøkelse blant alle oppdrettsbedrifter i hele Norge. Undersøkelsen handler om samarbeid mellom oppdrettsaktører som driver matfiskproduksjon i samme geografiske området, for eksempel koordinert brakklegging, utsett av fisk og avlusning i en sone. Spørreundersøkelsen er en del av prosjektet «[Havbruksforvaltning mot 2030](#)» som er finansiert av FHF (Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering) Undersøkelsen er utarbeidet av Nofima og NTNU Samfunnsforskning, og intervjuene gjennomføres av selskapet [Norstat](#). Svarene anonymiseres og vil ikke kunne føres tilbake til den enkelte deltaker.

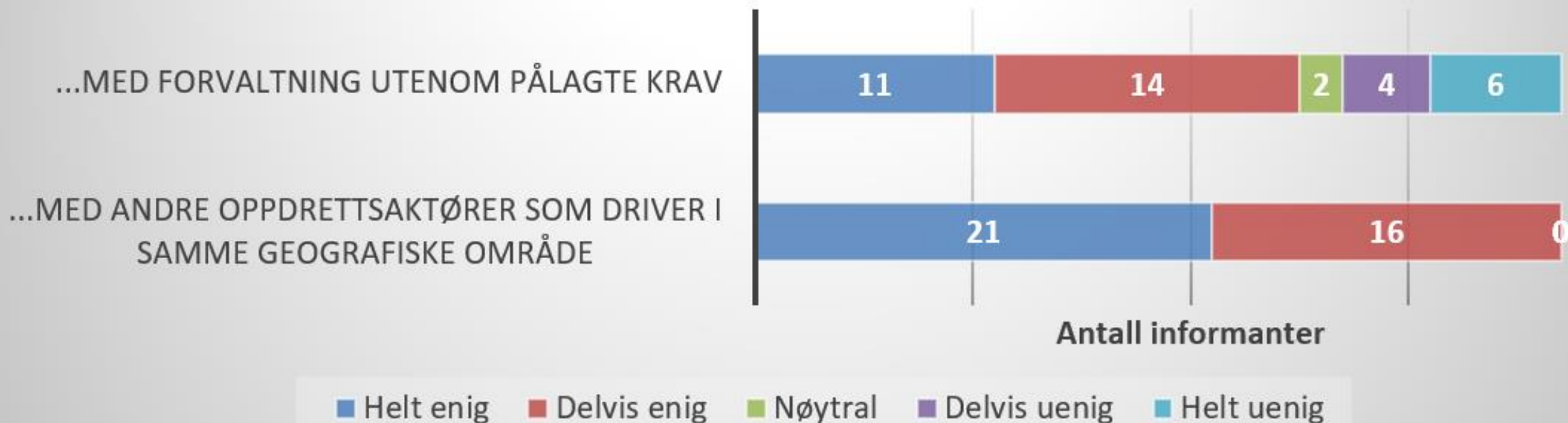
Del 1 - Dagens situasjon i forhold til samarbeid mellom andre oppdrettere som driver i samme geografiske område

(Kommentar til [Norstat](#): Det er viktig at informantene svarer i forhold til sin region, der de har aktiviteter)

- 1) "Min bedrift samarbeider om drift og beredskap med andre oppdrettsaktører som driver i samme geografiske område."
 - a) 1-5 (1=Helt enig, delvis enig, nøytral, delvis uenig, 5=helt uenig)
 - b) Vet ikke/ikke relevant
- 2) "Min bedrift samarbeider om drift og beredskap med forvaltning utenom pålagte krav."

Drift og beredskap

Min bedrift samarbeider om drift og beredskap...

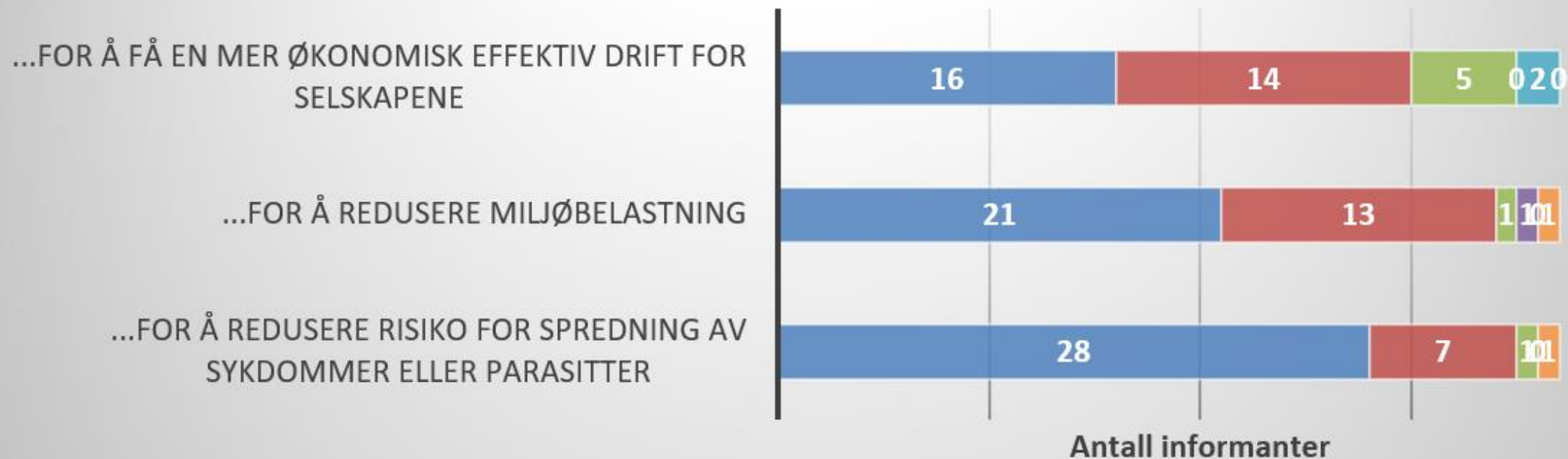

Samarbeid mellom store og små oppdrettsaktører

Gevinster og risikohåndtering ved samarbeid

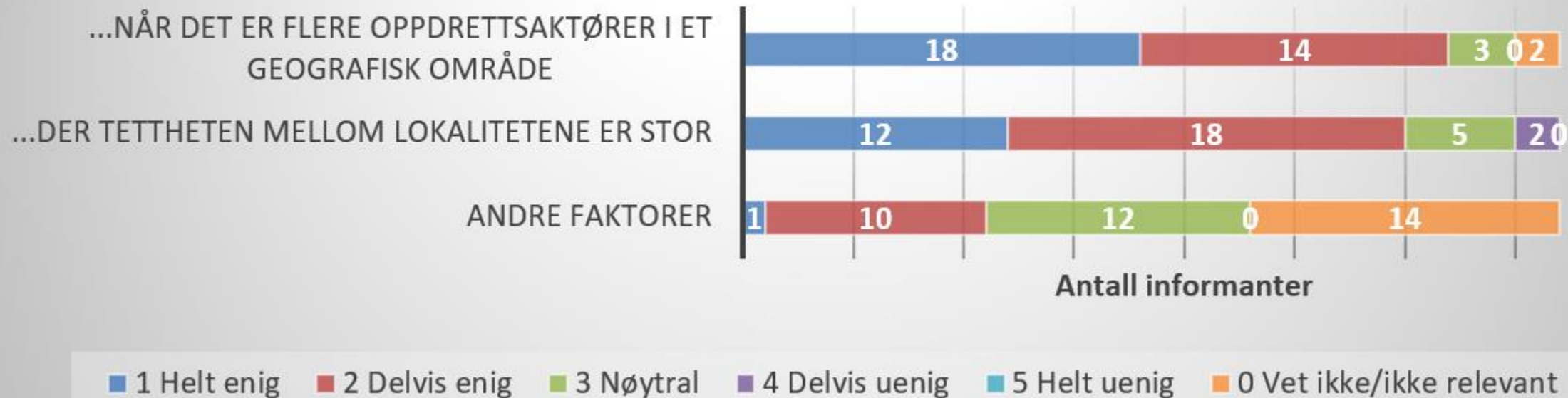
Min bedrift samarbeider om drift og beredskap...

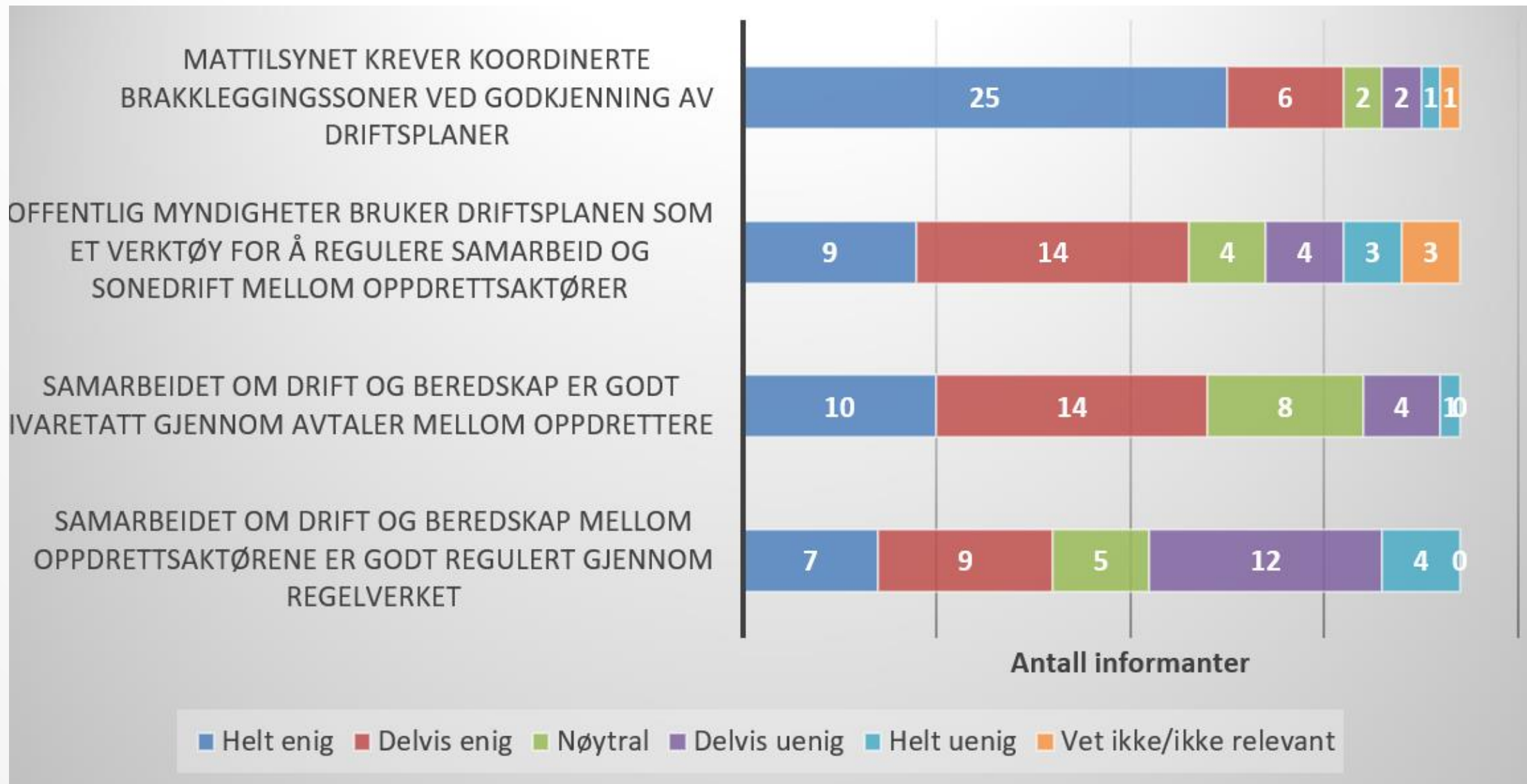
■ Helt enig ■ Delvis enig ■ Nøytral ■ Delvis uenig ■ Helt uenig ■ Vet ikke/ikke relevant

Konflikter og konkurranse

Konflikter oppstår oftere...

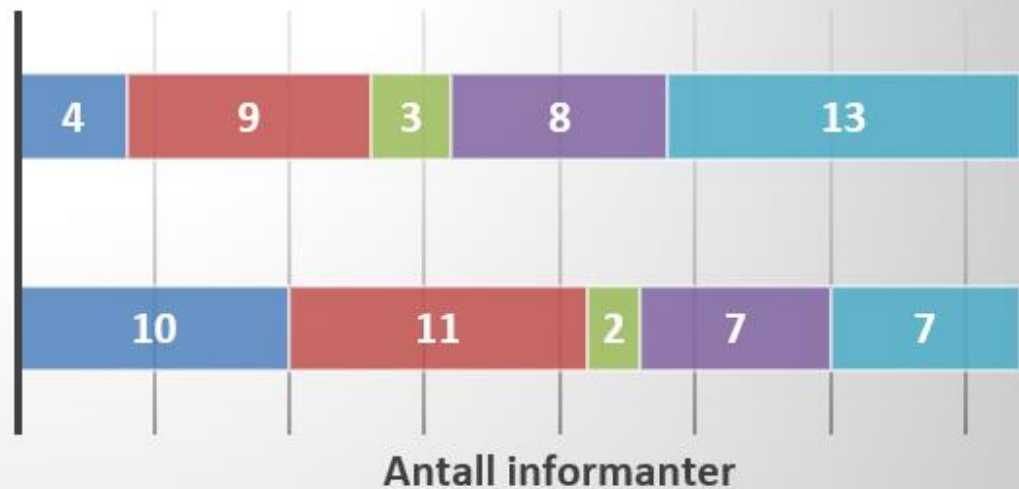
Driftsplan og avtaler mellom oppdrettere

Fremtidig områdesamarbeid

FORVALTNINGEN BØR HA ANSVARET FOR SAMARBEID OM DRIFT OG BEREDSKAP I HAVBRUK

SAMARBEID OM DRIFT OG BEREDSKAP MELLOM OPPDRETTERE I SAMME GEOGRAFISKE OMRÅDE BØR VÆRE FRIVILLIG

■ 1 Helt enig ■ 2 Delvis enig ■ 3 Nøytral ■ 4 Delvis uenig ■ 5 Helt uenig

Brakkleggingsområder

Datamateriale mottatt fra Mattilsynet

Fylke	Antall brakkleggingsområder	Antall lokaliteter i brakkleggingsområder per fylke	Min. antall lokaliteter per brakkleggingsområde	Maks. antall lokaliteter per brakkleggingsområde
Troms	55	125	1	7
Nordland	46	130	1	9
Finnmark	17	54	1	9
Trøndelag	17	149	1	22
Hordaland	14	173	1	18
Møre og Romsdal	10	66	1	21
Sogn og Fjordane	6	64	1	5
Rogaland	2	26	1	12
Vest-Agder	2	3	1	2
Sum	169	790 lokaliteter		
	brakkleggingsområder			

Eksempel 1: Brakkleggingsområde

Eksempel 2: Brakkleggingsområde

Oppsummering

- Områdesamarbeidet kan være frivillige eller lovpålagte, men faller også inn under overskriften «*frivillig tvang*»
- Mattilsynet krever i økende grad koordinering og brakklegging av lokaliteter i samme geografisk område for å få godkjent driftsplanen, noen oppdrettere oppfatter dette som `frivillig tvang`
- Alle oppdrettere innser at samarbeid innen en rekke felter er helt nødvendig
- Uenigheten kan gå på hvem som skal ta initiativet og ansvaret, altså hvilke spilleregler som skal gjelde for samarbeidet
- Selv om man inngår i et forpliktende samarbeid så kan det virke som det er noe uklart hvordan samarbeidet vil stå seg når man møter utfordringer
- Algeoppblomstring reiser nye problemstillinger, dette vil det jobbes med videre i prosjektet

Frem mot 2030

- Hvordan samarbeidsløsninger på ulike problemer og utfordringer vil kunne utvikle seg fram mot 2030, vil vi ta opp i en egen rapport.
- Her er det tilstrekkelig å peke på at løsningene vil avhenge mye av:
 - hvordan *konsentrasjonen* i næringen utvikler seg
 - hvordan *teknologien* utvikler seg
 - hvordan *administrasjonen* av næringen utvikler seg